

## บทที่ 4

### ปัญหาการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ กับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาในประเทศไทย

จากการศึกษาการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดตามกฎหมายต่างประเทศ ซึ่งมีประเทศอังกฤษ ประเทศฝรั่งเศส และมลรัฐฟลอริดา ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า มีการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดและนำมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนหลายขั้นตอน ซึ่งในการนำมาใช้ในแต่ละขั้นตอนก็มีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันออกไป แต่ในส่วนที่มีการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการควบคุมเด็กและเยาวชนพบว่ามีความคล้ายคลึงกัน เนื่องจากแต่ละประเทศต่างมีวัตถุประสงค์ของการนำมาตรการดังกล่าวมาใช้ในทำนองเดียวกัน คือ นำมาใช้เพื่อเป็นเครื่องมือในการควบคุมเด็กและเยาวชน โดยเป็นหลักประกันสร้างความมั่นใจต่อศาลว่าเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดจะไม่ก่อเหตุร้ายขึ้นอีก ซึ่งการนำมาตรการดังกล่าวมาใช้ไม่เพียงแต่คำนึงถึงประโยชน์ในด้านตัวเด็กและเยาวชนแต่ยังได้คำนึงถึงความปลอดภัยของคนในสังคมเป็นอันมาก นอกจากนี้ จากการที่ได้ศึกษากฎหมายของต่างประเทศ อาจสรุปได้ว่า ทุกประเทศได้วางหลักเกณฑ์ในการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการควบคุมเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดให้มีความยืดหยุ่น สามารถปรับใช้ให้เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเป็นรายบุคคล โดยพิจารณาถึงภูมิหลังของเด็กและเยาวชน ประวัติอาชญากรรม ลักษณะของการกระทำความผิด และสภาพแวดล้อมต่างๆ โดยศาลจะเป็นผู้ใช้ดุลพินิจในการพิจารณาออกคำสั่งให้เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนเป็นรายกรณี

ปัจจุบันกระบวนการลงโทษผู้กระทำความผิดในประเทศไทยเน้นการลงโทษจำคุก หรือการควบคุมตัวเป็นกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก แต่เนื่องจากพบว่ากระบวนการลงโทษแบบเดิมไม่สามารถแก้ไขฟื้นฟู ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดได้ และมีผลกระทบต่อตัวผู้กระทำความผิดและสังคมโดยรวมมากกว่าผลดี จึงมีแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (Alternatives Justice) ซึ่งเป็นการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดนอกเหนือจากกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก เป็นการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดโดยไม่ใช้เรือนจำ ซึ่งในต่างประเทศได้มีแนวคิดใหม่เกี่ยวกับการแก้ไขผู้กระทำความผิดในชุมชนสำหรับเด็กและเยาวชน เป็นแนวคิดกระแสนองเกี่ยวกับการเลี่ยงการควบคุมตัว (Diversion) เป็นการเบี่ยงผู้กระทำความผิดออกจาก

เรือนจำหรือการควบคุมตัว และมีการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มากำกับควบคุมดูแลเด็กและเยาวชน ซึ่งหลังจากที่ได้พิจารณามาแล้วในบทที่ 2 และบทที่ 3 มีประเด็นที่ต้องวิเคราะห์ในเรื่องการนำ อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับเด็กและเยาวชน ดังต่อไปนี้

#### 4.1 ปัญหาทางสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเด็กและเยาวชนตาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

การนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในกระบวนการยุติธรรมได้มีปัญหาดกเถียงในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด ว่าเป็นการละเมิดต่อสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเด็กและเยาวชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหรือไม่ จึงเป็นที่มาของการศึกษาในหัวข้อปัญหาทางสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเด็กและเยาวชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ในต่างประเทศองค์การสหประชาชาติได้กล่าวถึงเรื่องความกังวลด้านสิทธิมนุษยชน บางประการเกี่ยวกับอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ มติที่ได้รับการยอมรับเป็นที่รู้จักกันในชื่อกฎกติกาของกรุงโตเกียว ซึ่งอ้างถึงความต้องการและสิทธิของผู้กระทำความผิด ระบุเงื่อนไขว่าไม่ควรกำหนดเกินกว่าที่เป็นผลมาจากการตัดสินใจของผู้มีอำนาจพิจารณาคดี ในสหภาพยุโรปมีการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์น้อยกว่าสหรัฐอเมริกา ส่วนใหญ่เป็นเพราะผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชน Mike Nellis มีบทบาทสำคัญในการจัดตั้งกลุ่มงานอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ร่างกฎเกณฑ์ของกรุงโตเกียว ในปี พ.ศ. 2557 และได้จัดทำชุดคำแนะนำที่ใช้เฉพาะกับการตรวจสอบทางอิเล็กทรอนิกส์ เอกสารไม่ระบุแต่เพียงสิทธิในการตรวจสอบแต่ยังรวมถึงสิทธิของผู้ที่อาศัยกับใครผู้ถูกติดตาม ข้อเสนอแนะของสหภาพยุโรป<sup>1</sup>

<sup>1</sup> ข้อเสนอแนะของสหภาพยุโรป

1) ข้อกำหนดของระบบการตรวจสอบของบุคคลไม่ควรกำหนดภาระที่ไม่จำเป็นต่อบุคคลที่สาม โดยเฉพาะผู้ที่มีส่วนร่วมในครัวเรือนกับบุคคลถูกติดตาม

2) อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ไม่ได้ใช้ทดแทนบุคคลที่กำลังจะย้ายจากคุกไปยังชุมชนต้องการ

3) เจ้าหน้าที่ควรได้รับการฝึกอบรมในการสื่อสารอย่างละเอียดอ่อนกับผู้ที่อยู่บนจอภาพ

4) เพื่อป้องกันคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมในชีวิตประจำวันของชุมชน หากมีการกำหนดเขตการยกเว้นเงื่อนไขเหล่านี้ไม่ควรจำกัดในขณะที่มุ่งเน้นไปที่ระบอบการปกครองที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบทางอิเล็กทรอนิกส์

ในขณะที่ประเทศอังกฤษและประเทศฝรั่งเศสได้กำหนดในกฎหมายว่า การนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับเด็กและเยาวชนจะต้องได้รับความยินยอม แต่ไม่ได้มีการพูดถึงการละเมิดสิทธิมนุษยชนของเด็กและเยาวชน

ตามที่ได้ศึกษาในบทที่ 2 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิของเด็กและเยาวชนไว้ และมีนัยกฎหมายบางกลุ่มได้ให้ความเห็นว่า การใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์กับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเป็นการตีตราเด็กและเยาวชน ละเมิดต่อสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ซึ่งจะต้องได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยการตีตรา คือ การทำให้เด็กได้รับความอับอาย ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยไม่ได้เขียนเรื่องความอับอายไว้เป็นเพียงทฤษฎีและไม่มีบทบัญญัติใดเขียนห้ามใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์กับเด็กและเยาวชน มีแต่ห้ามใช้เครื่องพันทนาการกับเด็กและเยาวชน หากการติดอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ทำให้เด็กอับอาย การที่เด็กเข้าไปอยู่ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน จะทำให้เด็กอับอายน้อยกว่าหรือไม่ เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดนั้นกฎหมายได้จำกัดสิทธิบางประการที่ไม่อาจมีสิทธิเท่าเทียมกับเด็กและเยาวชนที่ไม่กระทำความผิด การใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์นั้นเป็นการใช้เพื่อกำกับการปฏิบัติตามเงื่อนไขของศาล เป็นการสร้างความมั่นใจแก่ศาลว่า เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดจะไม่ละเมิดคำสั่งหรือเงื่อนไขที่ศาลกำหนด ซึ่งศาลมีสิทธิที่จะรู้ว่าเด็กและเยาวชนอยู่ในสถานที่ใด ละเมิดเงื่อนไขของศาลหรือไม่ เช่น หากศาลมีคำสั่งห้ามออกนอกบ้านในเวลาเที่ยงคืนและมีคำสั่งให้ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในการติดตามศาลมีสิทธิที่จะทราบได้ว่าเด็กและเยาวชนนั้น อยู่ในบ้านตามช่วงเวลาศาลกำหนดหรือไม่

ในประเด็นเรื่องการห้ามใช้เครื่องพันทนาการแก่เด็กและเยาวชนตามระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ว่าด้วยการห้ามใช้เครื่องพันทนาการแก่เด็กและเยาวชนที่อยู่ในความควบคุม พ.ศ. 2549 ซึ่งระเบียบดังกล่าวได้กำหนดห้ามใช้เครื่องพันทนาการแก่เด็กและเยาวชนระหว่างที่เด็กและเยาวชนอยู่ในสถานที่ควบคุม ซึ่งจะเห็นได้ว่า การพันทนาการ คือ การจำกัดเสรีภาพทางร่างกาย เครื่องยึดโยงไม่ให้ไปไหน ป้องกันการหลบหนี ในขณะที่อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ไม่ใช่เครื่องมือยึดโยงเด็ก เพื่อให้เด็กหนีไปไหน แต่เป็นการให้สิทธิเสรีภาพแก่เด็กและเยาวชนที่จะไปที่ไหนก็ได้ ภายใต้คำสั่งหรือเงื่อนไขที่ศาลกำหนด ในขณะที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน คือ การพันทนาการเด็ก เนื่องจากมีรั้วล้อมรอบ เด็กต้องอยู่ภายใต้การควบคุมดูแล จำกัดสิทธิในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน นั้น

ผลการประชุมของคณะอนุกรรมการพิจารณา ศึกษา ติดตาม ตรวจสอบและส่งเสริม การดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชน ในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน สิทธิเสรีภาพและการคุ้มครองผู้บริโภค วุฒิสภา ครั้งที่ 26/2555 วันที่ 21 พฤศจิกายน 2555 พิจารณาข้อมูลสิทธิมนุษยชน กับระบบติดตามความเคลื่อนไหวผู้ต้องขังว่า การใช้เครื่องมือดังกล่าวน่าจะสามารถกระทำ ได้ภายใต้คำสั่งหรือการพิจารณาพิพากษาของศาล หรือหากเป็นกรณีของผู้ต้องขังหรือนักโทษก็จะต้อง มีการชี้แจงและให้บุคคลดังกล่าวให้ความยินยอมในการใช้เครื่องมือแทนการกักกันหรือจำคุกก่อน ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่า อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ไม่ใช่เครื่องมือที่ใช้พันธนาการเด็กตามนิยาม ความหมายของระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ว่าด้วยการห้ามใช้เครื่องพันธนาการ แก่เด็กและเยาวชนที่อยู่ในความควบคุม พ.ศ. 2549

หากการติดอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เป็นการละเมิดต่อสิทธิมนุษยชนและต้องได้รับความ ยินยอมก่อน แล้วการนำผู้กระทำความผิดเข้าไปอยู่ในเรือนจำหรือสถานกักกันเป็นการละเมิดสิทธิ หรือไม่ หากการที่ให้ผู้กระทำความผิดอยู่ในเรือนจำไม่เป็นการละเมิดสิทธิแล้วอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ที่ให้ผู้กระทำความผิดกลับไปอยู่ในที่พักอาศัยจะเป็นการละเมิดสิทธิได้อย่างไร เนื่องจากเป็นคำสั่ง ของศาลและโดยสภาพของอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์จะต้องติดตัวผู้กระทำความผิด ถ้าศาลเห็นควร ให้ติดตัวแล้วออกไปข้างนอกได้ แต่มีข้อกำหนดเงื่อนไขบางประการเป็นการควบคุมตามคำสั่งศาลว่า มีการปฏิบัติตามคำสั่ง เป็นมาตรการที่ใช้ปรับปรุงพฤติกรรม ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่า หากการติด อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ไม่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน การติด อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด ย่อมไม่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน ของเด็กด้วยเช่นกัน

#### 4.2 ปัญหาสถานะทางกฎหมายของการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับเด็กและ เยาวชนที่กระทำความผิดอาญา

อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เป็นเครื่องมือที่ศาลหรือองค์กรในกระบวนการยุติธรรมได้นำมาใช้ ในการติดตามตัวผู้กระทำความผิด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการสร้างหลักประกันว่าผู้กระทำความผิดจะไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำ และปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ ซึ่งการนำอุปกรณ์ อิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนนั้น ตามที่ได้ศึกษาในหัวข้อ 4.1 พบว่า ไม่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเด็กและเยาวชน แต่มีปัญหา ที่จะต้องศึกษาเพิ่มเติมว่า อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์นั้นมีสถานะทางกฎหมายเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดหรือไม่ อย่างไร

จากการศึกษาการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับเด็กและเยาวชนในประเทศอังกฤษ ประเทศฝรั่งเศส และมลรัฐฟลอริดา ประเทศสหรัฐอเมริกา ในบทที่ 3 พบว่า มีความคล้ายกันในการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในขั้นตอนก่อนศาลมีคำพิพากษาและใช้ในขั้นตอนภายหลังศาลมีคำพิพากษา ซึ่งการใช้ก่อนศาลมีคำพิพากษานั้น สถานะทางกฎหมายไม่อาจถือได้ว่าเป็นการลงโทษ เนื่องจากศาลยังไม่มีคำพิพากษาว่าเด็กหรือเยาวชนได้กระทำความผิดและยังไม่มีกำหนดบทลงโทษ แต่การใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ภายหลังศาลมีคำพิพากษา สถานะทางกฎหมายถือว่าเป็นการลงโทษอย่างหนึ่ง เนื่องจากศาลได้มีคำพิพากษาหรือตัดสินแล้วว่า เด็กหรือเยาวชนมีความผิดและควรได้รับการลงโทษ แต่ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์แทนการลงโทษที่มีผลเสียต่อเด็กและเยาวชนมากกว่าการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์

สำหรับในประเทศไทยการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มีการนำมาใช้หลากหลายขั้นตอน ตั้งแต่ขั้นตอนก่อนศาลมีคำพิพากษาและขั้นตอนภายหลังศาลมีคำพิพากษา ซึ่งมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายในการนำมาใช้แตกต่างกัน จากการวิเคราะห์ปัญหาการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด สถานะทางกฎหมายถือว่าเป็นโทษหรือไม่นั้น สามารถสรุปได้เป็น 2 ประเด็นดังนี้

ประเด็นแรก การนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในลักษณะไม่ใช่สถานะโทษ จะเป็นการใช้ในขั้นตอนก่อนศาลมีคำพิพากษา ซึ่งเป็นมาตรการที่ศาลนำมาใช้โดยวางเงื่อนไขไว้ว่าห้ามออกจากบ้าน ประกอบเงื่อนไขการปล่อยชั่วคราว ไม่ได้ใช้ในฐานะเป็นโทษหรือมาตรการแทนการลงโทษ แต่ใช้เพื่อกำกับแทนคำสั่งศาลเมื่อมีการปล่อยตัวชั่วคราว เช่น ห้ามออกนอกประเทศ และมีการติดอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ไว้เพื่อตรวจสอบตำแหน่งว่าผู้กระทำความผิดยังคงอาศัยอยู่ภายในประเทศ เป็นต้น

ประเด็นที่สอง การนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในสถานะของโทษ จะเป็นการใช้ในขั้นตอนภายหลังศาลมีคำพิพากษา โดยแบ่งออกเป็นดังนี้

ขั้นตอนแรก ใช้แทนการลงโทษจำคุก คือ เป็นการเบี่ยงผู้กระทำความผิดออกจากโทษจำคุก หรือที่เรียกว่า มาตรการลงโทษระดับกลาง (Intermediate Punishment หรือ IPP) ซึ่งจากการศึกษาในบทที่ 2 มาตรการลงโทษระดับกลางถือว่าเป็นโทษและใช้ในลักษณะเป็นมาตรการแทนการลงโทษ โดยใช้แทนการลงโทษหลักหรือเป็นทางเลือกแทนการลงโทษจำคุก ซึ่งในคดีของเด็กและเยาวชน ศาลอาจพิจารณาให้ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์แทนการสั่งเข้าศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนได้ ซึ่งเป็นการใช้ในสถานะโทษหรือมาตรการแทนการลงโทษ

ขั้นตอนที่สอง ใช้เพื่อกำกับดูแลตามคำสั่งหรือเงื่อนไขที่ศาลกำหนดในกรณีอื่นๆ เช่น ใช้ตามประมวลกฎหมายอาญาในส่วนวิธีการเพื่อความปลอดภัย จากการศึกษาในบทที่ 2 กรณีตัวอย่างของศาลที่สั่งให้ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ควบคู่กับวิธีการเพื่อความปลอดภัย เช่น กรณีที่ศาลแขวงสมุทรปราการ นำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับแท็กซี่ที่ห้ามเข้าสนามบิณสูวรรณภูมิ หรือกรณีที่ศาลสั่งห้ามเข้าใกล้ผู้เสียหายในกรณีคดีความรุนแรงในครอบครัว หรือในกรณีเมาแล้ว ขับ ศาลอาจ วางเงื่อนไขไว้เป็นมาตรการลงโทษเพื่อความปลอดภัย และสั่งให้ติดอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ได้

ขั้นตอนที่สาม ใช้เพื่อกำกับดูแลปฏิบัติตามเงื่อนไขคุมประพฤติ เพื่อดูว่ามีการผิดเงื่อนไขตามคำพิพากษาที่ศาลกำหนดไว้ในการคุมประพฤติหรือไม่

กล่าวโดยสรุปแล้วสถานะทางกฎหมายของอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เป็นได้ทั้งโทษและไม่ใช้โทษ ขึ้นอยู่กับการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาปรับใช้เป็นรายกรณี ว่าศาลเห็นควรจะใช้ในบริบทใด หากใช้ในขั้นตอนการปล่อยตัวชั่วคราวหรือก่อนศาลมีคำพิพากษา สถานะทางกฎหมายของอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ย่อมไม่ใช่โทษ แต่หากศาลมีคำสั่งหรือคำพิพากษาแล้วว่าเด็กหรือเยาวชนเป็นผู้กระทำความผิดจริง ศาลอาจสั่งให้ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ภายหลังมีคำพิพากษา ไม่ว่าจะเป็นเงื่อนไขคุมประพฤติ หรือใช้กำกับดูแลตามคำสั่งของศาลในกรณีอื่นๆ ซึ่งในกรณีนี้ สถานะทางกฎหมายของอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์คือโทษ เนื่องจากเมื่อศาลมีคำพิพากษาและได้กำหนดโทษแล้ว อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์จะมีบทบาทในการใช้แทนการลงโทษหลักที่ศาลมีคำพิพากษา หรือเป็นการเบี่ยงโทษตามที่ได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 2

#### 4.3 ปัญหาอำนาจในการติดตามและขั้นตอนการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาในประเทศไทย

จากการศึกษาในบทที่ 3 พบว่า ในต่างประเทศได้มีการบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษรถึงขั้นตอนการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาปรับใช้ในกระบวนการยุติธรรม และองค์กรหรือบุคคลที่มีอำนาจหน้าที่ในการติดตาม สอดส่อง ดูแลผู้กระทำความผิด รวมถึงอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งสำหรับประเทศไทยการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาปรับใช้ในกระบวนการยุติธรรมเป็นเรื่องใหม่และการนำมาปรับใช้กับเด็กและเยาวชนยังไม่มีกรกำหนดหลักเกณฑ์หรืออำนาจหน้าที่ที่ชัดเจน จึงเป็นที่มาของการศึกษาปัญหาอำนาจในการติดตามและขั้นตอนการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาในประเทศไทย

การนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดสามารถนำมาปรับใช้ในกระบวนการยุติธรรมได้หลายขั้นตอน แต่ในประเทศอังกฤษได้มีการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์กับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด โดยมีการบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งนำมาใช้ในขั้นตอนก่อนศาลมีคำพิพากษา ในชั้นปล่อยตัวชั่วคราว และใช้ในขั้นตอนภายหลังศาลมีคำพิพากษา โดยใช้แทนการกักขังแทนค่าปรับ และแทนการลงโทษจำคุก ในขณะที่ประเทศฝรั่งเศสได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กไว้เป็นกฎหมายเฉพาะตามพระราชกำหนดเลขที่ 45-174 ลงวันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2488 เกี่ยวกับเด็กที่ทำผิดอาญา และมีการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในขั้นตอนก่อนมีคำพิพากษา ในชั้นปล่อยตัวชั่วคราว และในขั้นตอนหลังมีคำพิพากษา โดยใช้แทนการลงโทษจำคุกเช่นเดียวกันกับประเทศอังกฤษ ส่วนมลรัฐฟลอริดา ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้มีการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในขั้นตอนก่อนศาลมีคำพิพากษา ในชั้นปล่อยตัวชั่วคราวและในขั้นตอนภายหลังศาลมีคำพิพากษา โดยใช้เป็นเงื่อนไขการคุมประพฤติ

สำหรับในประเทศไทยยังไม่มีมีการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับเด็กและเยาวชน แต่จากการศึกษาในบทที่ 2 พบว่า มีการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับผู้กระทำความผิดที่มีอายุกว่า 18 ปี หรือผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ โดยมีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 วรรคสาม ให้มีการนำมาใช้ในขั้นตอนก่อนศาลมีคำพิพากษา ในชั้นปล่อยตัวชั่วคราว และมีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 89/2 (3) และพระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. 2559 ให้สามารถนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ภายหลังศาลมีคำพิพากษา โดยใช้แทนการลงโทษจำคุกและคุมประพฤติ

จากประเด็นสถานะทางกฎหมายของอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในข้อ 4.2 จะเห็นได้ว่าอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์สามารถนำมาใช้ได้หลายขั้นตอน แต่แต่ละขั้นตอนจะมีสถานะทางกฎหมายที่แตกต่างกันออกไปตามบริบทของการนำมาใช้งาน โดยผู้เขียนเห็นควรนำมาใช้ในขั้นตอนดังต่อไปนี้

ประการแรก ใช้ในขั้นตอนก่อนศาลมีคำพิพากษา โดยแบ่งออกเป็นชั้นตรวจสอบการจับ และใช้เป็นมาตรการอื่นตามที่ศาลกำหนด

ขั้นตอนแรก ใช้ในชั้นตรวจสอบการจับ ตามที่ได้ศึกษาจากพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 72<sup>2</sup> และมาตรา

<sup>2</sup> พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

มาตรา 72 ในกรณีที่พนักงานสอบสวนได้รับตัวเด็กหรือเยาวชนซึ่งถูกจับ ให้พนักงานสอบสวนนำตัวเด็กหรือเยาวชนไปศาลเพื่อตรวจสอบการจับกุมทันที ทั้งนี้ ภายในเวลาสี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่เด็กหรือเยาวชน

73<sup>3</sup> จะเห็นได้ว่า กรณีที่ผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนกฎหมายได้มีแนวคิดในชั้นตรวจสอบการจับเป็นขั้นตอนก่อนมีคำพิพากษา ไม่ให้ควบคุมตัวเด็กและเยาวชนตั้งแต่ในชั้นตรวจสอบการจับ โดยสั่งให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองดูแล และปล่อยตัวกลับบ้าน แต่อาจมีคำสั่งหรือเงื่อนไขกำหนดในระหว่างการปล่อยตัวกลับบ้าน เช่น มีคำสั่งห้ามออกจากบ้าน ห้ามเที่ยวกลางคืน ซึ่งเป็นการกำกับดูแลเด็กให้ปฏิบัติตามคำสั่งศาลในขั้นตอนก่อนมีคำพิพากษา ซึ่งการ

---

ไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ แต่มีให้นับเวลาเดินทางตามปกติที่นำตัวเด็กหรือเยาวชนผู้ถูกจับจากที่ทำการของพนักงานสอบสวนมาศาลเข้าในกำหนดเวลายี่สิบสี่ชั่วโมงนั้นด้วย

ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหว่ากระทำความผิดมีบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคล หรือองค์กร ซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย และบุคคลหรือองค์กรดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ายังสามารถปกครองดูแลเด็กหรือเยาวชนนั้นได้ พนักงานสอบสวนอาจมอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้แก่บุคคลดังกล่าวไปปกครองดูแลและสั่งให้นำตัวเด็กหรือเยาวชนไปยังศาลภายในยี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่เด็กหรือเยาวชนไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวนภายหลังถูกจับในกรณีเช่นว่านี้ หากมีพฤติการณ์น่าเชื่อว่าเด็กหรือเยาวชนจะไม่ไปศาล พนักงานสอบสวนจะเรียกประกันจากบุคคลดังกล่าวตามควรแก่กรณีก็ได้

บทบัญญัติมาตรานี้มิให้นำไปใช้บังคับในคดีที่พนักงานสอบสวนเห็นว่าคดีอาจเปรียบเทียบปรับได้

<sup>3</sup> พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

มาตรา 73 ได้กำหนดว่า เมื่อเด็กหรือเยาวชนมาอยู่ต่อหน้าศาล ให้ศาลตรวจสอบว่าเป็นเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหว่ากระทำความผิดหรือไม่ การจับและการปฏิบัติต่อเด็กหรือเยาวชนเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ หากการจับเป็นไปโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ก็ให้ปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนไป ถ้าเด็กหรือเยาวชนยังไม่มีที่ปรึกษากฎหมาย ให้ศาลแต่งตั้งให้และเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเด็กหรือเยาวชน ศาลอาจมีคำสั่งห้ามมอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้แก่บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์กรซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย หรือบุคคลหรือองค์กรที่ศาลเห็นสมควรเป็นผู้ดูแลเด็กหรือเยาวชน ในระหว่างการดำเนินคดี โดยกำหนดให้บุคคลดังกล่าวมีหน้าที่นำตัวเด็กหรือเยาวชนนั้น ไปพบพนักงานสอบสวนหรือพนักงานคุมประพฤติหรือศาลแล้วแต่กรณี

ในกรณีที่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าการกระทำของเด็กหรือเยาวชนมีลักษณะหรือพฤติการณ์ที่อาจเป็นภัยต่อบุคคลอื่นอย่างร้ายแรง หรือมีเหตุสมควรประการอื่น ศาลอาจมีคำสั่งให้ควบคุมเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหว่ากระทำความผิดไว้ในสถานพินิจหรือในสถานที่อื่นที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายและตามที่ศาลเห็นสมควร

ถ้าเยาวชนนั้นมีอายุตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์ขึ้นไป และมีลักษณะหรือพฤติการณ์ที่อาจเป็นภัยต่อบุคคลอื่น หรือมีอายุเกินยี่สิบปีบริบูรณ์แล้ว ศาลอาจมีคำสั่งให้ควบคุมไว้ในเรือนจำหรือสถานอื่น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

การมอบตัวเด็กหรือเยาวชนให้แก่ผู้ดูแลตามวรรคหนึ่งหรือการปล่อยชั่วคราวหากปรากฏต่อศาลว่าเด็กหรือเยาวชนมีความจำเป็นต้องเข้ารับการรักษาหรือรับคำปรึกษาแนะนำหรือเข้าร่วมกิจกรรมบำบัดใดๆ ให้ศาลมีอำนาจกำหนดมาตรการเช่นว่านั้นด้วยก็ได้



ตรวจสอบการจับโดยทั่วไปจะต้องมีการสั่งขังและประกันตัว แต่กฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนกำหนดให้ไม่ต้องมีการสั่งขัง ศาลสามารถสั่งให้บิดา มารดา ผู้ปกครองหรือหน่วยงานอื่นดูแล แต่ศาลอาจมีคำสั่งหรือเงื่อนไขให้มีการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ร่วมด้วย

ขั้นตอนที่สอง ใช้เป็นมาตรการอื่นตามที่ศาลกำหนด ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 90<sup>4</sup> และ มาตรา 132<sup>5</sup> จะเห็นได้ว่า ศาลอาจมีคำสั่งในขั้นตอนก่อนมีคำพิพากษาให้ปล่อยตัวเด็กและเยาวชน

<sup>4</sup> พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553

มาตรา 90 ได้กำหนดว่า เมื่อมีการฟ้องคดีต่อศาลว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินสี่สิบปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ถ้าปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกมาก่อน เว้นแต่เป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษก่อนมีคำพิพากษา หากเด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำและผู้เสียหายยินยอมและโจทก์ไม่คัดค้าน เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าพฤติการณ์แห่งคดีไม่เป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมเกินสมควร และศาลเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนอาจกลับตนเป็นคนดีได้และผู้เสียหายอาจได้รับการชดเชยเยียวยาตามสมควรหากนำวิธีจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูซึ่งเป็นประโยชน์ต่ออนาคตของเด็กหรือเยาวชนและต่อผู้เสียหายมากกว่าการพิจารณาพิพากษา ให้ศาลมีคำสั่งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจหรือบุคคลที่ศาลเห็นสมควรจัดให้มีการดำเนินการเพื่อจัดทำแผนดังกล่าว โดยมีเงื่อนไขให้เด็กหรือเยาวชน บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์การ ซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยปฏิบัติ แล้วเสนอต่อศาลเพื่อพิจารณาภายในสามสิบวัน นับแต่ที่ศาลมีคำสั่ง หากศาลเห็นชอบด้วยกับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ให้ดำเนินการตามนั้นและให้มีคำสั่งจำหน่ายคดีไว้ชั่วคราว หากศาลไม่เห็นชอบให้ดำเนินการกระบวนการพิจารณาต่อไป

<sup>5</sup> พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

มาตรา 132 ในกรณีที่ศาลเห็นว่าตามพฤติการณ์แห่งคดียังไม่สมควรจะมีคำพิพากษาหรือบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งจำเลยอาศัยอยู่ด้วยร้องขอ เมื่อศาลสอบถาม ผู้เสียหายแล้ว ศาลอาจมีคำสั่งให้ปล่อยตัวจำเลยชั่วคราวแล้วมอบตัวจำเลยให้บุคคลดังกล่าวโดยไม่มีประกัน หรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกันด้วยก็ได้ โดยกำหนดเงื่อนไข เช่น ให้จำเลยรายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติหรือเจ้าพนักงานอื่นหรือบุคคลใดหรือองค์การด้านเด็ก เข้ารับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู รับคำปรึกษาแนะนำ เข้าร่วมกิจกรรมบำบัดหรือกิจกรรมทางเลือก หรือให้ใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัย ภายในระยะเวลาที่ศาลเห็นสมควร แต่ต้องไม่เกินกว่าจำนวนที่มีอายุครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์ ในการนี้ศาลมีอำนาจสั่งให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งจำเลยอาศัยอยู่ด้วยเข้าร่วมกิจกรรม หรือรับคำปรึกษาแนะนำด้วยก็ได้

ในกรณีที่ศาลเห็นว่าจำเลยไม่สมควรใช้วิธีการตามวรรคหนึ่ง ศาลจะส่งตัวจำเลยไปยังสถานพินิจ หรือสถานที่อื่นที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายและตามที่ศาลเห็นสมควรที่ยินยอมรับตัวจำเลยไว้ดูแลชั่วคราว หรือจะให้ใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนไปพลางก่อนก็ได้ แต่ต้องไม่เกินกว่าจำนวนที่มีอายุครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์

โดยจัดให้มีการทำแผนฟื้นฟูเด็กและเยาวชน ซึ่งในขั้นตอนนี้ศาลอาจมีคำสั่งให้ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ร่วมกับแผนฟื้นฟูเด็กและเยาวชน เพื่อเป็นการสร้างหลักประกันความมั่นใจแก่ศาลว่าเด็กและเยาวชนจะปฏิบัติตามคำสั่งหรือเงื่อนไขที่กำหนดในแผนฟื้นฟู

ประการที่สอง ใช้ในขั้นตอนภายหลังจากศาลมีคำพิพากษา โดยแบ่งออกเป็นการใช้ในชั้นคุมประพฤติและใช้เป็นมาตรการอื่นแทนการลงโทษ ดังนี้

ขั้นตอนแรก การใช้ในชั้นคุมประพฤติ ตามที่ได้ศึกษาในบทที่ 2 ภายหลังจากที่ศาลได้มีคำพิพากษา และศาลกำหนดให้มีการคุมประพฤติเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พนักงานคุมประพฤติต้องจัดให้มีการทำแผนการคุมประพฤติและแผนการแก้ไขฟื้นฟูให้เหมาะสมกับผู้ถูกคุมความประพฤติแต่ละราย โดยคำนึงถึงความเสี่ยงในการกระทำความผิดซ้ำ และให้บิดามารดาผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนด้วย ซึ่งในขั้นตอนนี้ศาลอาจมีคำสั่งให้มีการติดอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์กับเด็กและเยาวชนที่ถูกคุมประพฤติ เพื่อตรวจสอบการปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนด ในกรณีที่ผู้ถูกคุมความประพฤติไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลหรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจกำหนด หรือพฤติการณ์การคุมความประพฤติเปลี่ยนแปลงไป พนักงานคุมประพฤติต้องรายงานต่อศาลและเสนอความเห็นโดยเร็ว เพื่อให้มีการปรับเปลี่ยนแผนการคุมประพฤติหรือแผนการฟื้นฟู

ขั้นตอนที่สอง ใช้เป็นมาตรการอื่นแทนการลงโทษ ซึ่งตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 90 และมาตรา 132 ที่ได้กล่าวในเบื้องต้นแล้ว การจัดทำแผนฟื้นฟูสามารถทำได้ภายหลังจากศาลมีคำพิพากษา กำหนดโทษแล้ว หากศาลเห็นว่าการจัดทำแผนฟื้นฟูจะเป็นประโยชน์แก่เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดจะเป็นประโยชน์มากกว่าการลงโทษเด็ดด้วยมาตรการอื่น ซึ่งศาลอาจมีการกำหนดให้ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ควบคู่กับการจัดทำแผนฟื้นฟูเด็กและเยาวชนด้วย เพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจแก่ศาลว่าเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดจะปฏิบัติตามคำสั่งและเงื่อนไขที่ศาลกำหนดเช่นศาลอาจมีคำสั่งห้ามเด็กออกจากบ้านและมีคำสั่งให้ติดอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อตรวจสอบตามคำสั่งศาล เป็นต้น

จากการศึกษาขั้นตอนการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญา จะเห็นได้ว่าอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์สามารถใช้กับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดได้ทุกขั้นตอน ทั้งก่อนที่ศาลมีคำพิพากษาและภายหลังจากศาลมีคำพิพากษา โดยมีวัตถุประสงค์ใช้

---

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการส่งตามวรรคหนึ่ง ตลอดจนวิธีการประเมินสภาพปัญหา การจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู การเตรียมความพร้อมเพื่อมอบตัวจำเลยให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งจำเลยอาศัยอยู่ด้วย ให้เป็นไปตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกา

เพื่อกำกับดูแลให้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดให้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนด โดยเฉพาะคำสั่งเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิเสรีภาพการเคลื่อนไหวหรือที่อยู่ของเด็กและเยาวชน

จากประเด็นเรื่องขั้นตอนการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด ได้มีปัญหาในเรื่องอำนาจในการติดตามอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในแต่ละขั้นตอนว่าหน่วยงานหรือองค์ใดจะเป็นผู้มีอำนาจในการติดตามการใช้งานอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ให้เป็นไปตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนด ในประเทศอังกฤษ ประเทศฝรั่งเศส และมลรัฐฟลอริดา ประเทศสหรัฐอเมริกา ศาลเป็นองค์กรหลักในการสั่งให้มีการควบคุม ติดตามด้วยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ แต่การติดตามด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์จะเป็นหน่วยงานเอกชนที่ได้ทำสัญญากับรัฐในการจัดหาอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์และมีเจ้าหน้าที่ของบริษัทในการดูแลติดตามเด็กและเยาวชนให้ปฏิบัติตามคำสั่งศาล และหากมีการฝ่าฝืนเงื่อนไขหรือคำสั่งของศาลจะต้องรับรายงานให้เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจทราบทันที

ปัจจุบันประเทศไทยได้มีการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในกระบวนการยุติธรรม โดยกรมคุมประพฤติ เป็นหน่วยงานหลักในการนำร่องใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ การดำเนินการติดตามดังกล่าวยังขาดเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ในการใช้อุปกรณ์ ดังนั้น ในการประกวดราคาซื้อเครื่องมือติดตามตัวอิเล็กทรอนิกส์ จึงได้กำหนดเงื่อนไขว่าต้องจัดให้มีเจ้าหน้าที่เพื่อปฏิบัติงาน<sup>6</sup>

<sup>6</sup> ร่างประกาศกรมคุมประพฤติ เรื่อง ประกวดราคาซื้อเครื่องมือติดตามตัวอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Monitoring ; EM) มาใช้กับผู้กระทำความผิด ด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์ (e-bidding)

1) หัวหน้าโครงการประจำศูนย์ควบคุมกลาง (Project Manager) จำนวน 1 คน เพื่อปฏิบัติหน้าที่ประสานงานกับเจ้าหน้าที่กรมคุมประพฤติ ควบคุมดูแลรับผิดชอบตัดสินใจสั่งการเจ้าหน้าที่ของผู้รับจ้างเกี่ยวกับการติดตั้งอุปกรณ์และระบบที่จัดหาในโครงการ ควบคุมติดตามการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของผู้รับจ้าง

2) เจ้าหน้าที่ด้านเทคนิคประจำศูนย์ควบคุมกลาง จำนวน 6 คน ปฏิบัติหน้าที่บำรุงรักษา ดูแล แก้ไขปัญหา เกี่ยวกับอุปกรณ์และระบบควบคุมการทำงานของเครื่องมือติดตามตัวอิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับการดูแลระบบให้เจ้าหน้าที่ของกรมคุมประพฤติ

3) เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูลประจำศูนย์ควบคุมกลาง จำนวน 2 คน ทำหน้าที่บันทึกข้อมูลหรือหน้าที่อื่นตามที่กรมคุมประพฤติกำหนด

4) เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ควบคุมกลาง จำนวน 15 คน ทำหน้าที่ลงทะเบียนติดตามตรวจสอบการปฏิบัติตามเงื่อนไขของผู้กระทำความผิดที่สวมใส่เครื่องมือติดตามตัวอิเล็กทรอนิกส์และหน้าที่อื่นตามที่กรมคุมประพฤติกำหนด

5) เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ย่อย (สำนักงานคุมประพฤติ) จำนวน 54 คน ทำหน้าที่สนับสนุนในเชิงเทคนิค และถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับเครื่องมือและระบบติดตามให้เจ้าหน้าที่ในสำนักงานคุมประพฤติ

ซึ่งจะเห็นได้ว่ากรมคุมประพฤติได้กำหนดให้บริษัทเอกชนที่ประมูลการจัดซื้อเครื่องมือติดตามตัวอิเล็กทรอนิกส์จะต้องทำงานร่วมกับกรมคุมประพฤติในการติดตามตัวผู้กระทำความผิดเช่นเดียวกับประเทศอังกฤษ ประเทศฝรั่งเศส และมลรัฐฟลอริดา ประเทศสหรัฐอเมริกา มีบริษัทเอกชนเป็นผู้เฝ้าติดตามสถานที่อยู่และการเคลื่อนไหวในแต่ละวันแบบเรียลไทม์ (Real time) เพื่อให้เป็นไปตามข้อกำหนดของคำสั่งศาลหรือข้อกำหนดในการคุมประพฤติเด็กและเยาวชน ซึ่งสำหรับในประเทศไทยเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน ศาลจะเป็นผู้กำหนดบุคคล หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำกับดูแลเด็กและเยาวชนในปฏิบัติตามคำสั่งหรือเงื่อนไขที่ศาลกำหนดไว้ ดังนั้นหน่วยงานหรือบุคคลใด จะเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการติดตามเด็กและเยาวชนจึงต้องขึ้นอยู่กับคำสั่งหรือเงื่อนไขของศาล แต่ปัจจุบันในขั้นตอนการปล่อยชั่วคราวและขั้นตอนการคุมประพฤติหน่วยงานหลักที่มีหน้าที่ในการติดตามอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ คือ กรมคุมประพฤติ แต่ในอนาคตหากมีการใช้งานอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์กับเด็กและเยาวชน เพื่อให้มีความชัดเจนในเรื่องของอำนาจหน้าที่ในการติดตาม กำกับดูแลอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ และการปฏิบัติตามเงื่อนไขของศาลอาจกำหนดให้มีหน่วยงานเฉพาะที่ดูแลเกี่ยวกับอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์นี้

#### 4.4 ปัญหาสภาพบังคับและค่าใช้จ่ายในการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาในประเทศไทย

อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เป็นเครื่องมือที่สร้างความมั่นใจต่อศาลว่า ผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้กระทำความผิดจะปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนดและไม่ละเมิดคำสั่งของศาล ดังนั้น โดยส่วนใหญ่จึงมีการกำหนดเงื่อนไขความรับผิดชอบ หากผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้กระทำความผิดละเมิดต่อคำสั่ง ข้อปฏิบัติที่ศาลกำหนด และการดำเนินการควบคุมผู้ถูกกล่าวหาและผู้กระทำความผิดด้วยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เป็นการใช้เทคโนโลยีที่จะต้องมีค่าใช้จ่ายในการจัดหาหรือจัดซื้ออุปกรณ์ จากประเด็นดังกล่าวจึงเป็นที่มาของการศึกษาปัญหาสภาพบังคับและค่าใช้จ่ายในการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาในประเทศไทย

จากการศึกษาการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดของต่างประเทศในบทที่ 3 พบว่า ประเทศอังกฤษถึงแม้ว่าจะใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี แต่ได้มีการตรากฎหมายเฉพาะในการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้และมีการกำหนดเงื่อนไขในการฝ่าฝืนการติดตามด้วยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ตามมาตรา 255 และการฝ่าฝืนการชำระค่าใช้จ่ายในการติดตามด้วยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ตามมาตรา 300 โดยหากมีการฝ่าฝืนตามมาตราดังกล่าวจะมีผลบังคับใช้ให้เพิกถอนการอนุญาตและเรียกบุคคลนั้นเข้าจำคุก

ในขณะที่ประเทศฝรั่งเศสกำหนดสภาพบังคับของการฝ่าฝืนการติดตามด้วยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ของเด็กและเยาวชน กฎหมายพระราชกำหนดเกี่ยวกับเด็กที่ทำผิดอาญา ได้กำหนดให้มีสภาพบังคับตามมาตรา 11 กรณีขึ้นตอนก่อนมีคำพิพากษา ในชั้นปล่อยตัวชั่วคราว หากมีการฝ่าฝืนเงื่อนไขหรือคำสั่งการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อาจถูกเพิกถอนคำสั่งการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์และถูกคุมขังชั่วคราว และมาตรา 22 ในชั้นตอนหลังมีคำพิพากษา ใช้แทนการจำคุก หากมีการฝ่าฝืนเงื่อนไขหรือคำสั่งศาลอาจออกหมายจำคุกหรือหมายจับผู้เยาว์โดยทำเป็นคำสั่งซึ่งแสดงผลไว้โดยเฉพาะก็ได้

ส่วนมลรัฐฟลอริดา ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้มีการบัญญัติไว้ในมาตรา 843.23 เกี่ยวกับการทำลายอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ โดยถือว่าเป็นอาชญากรรมระดับสาม และกรณีการฝ่าฝืนเงื่อนไขที่มีการบัญญัติความรับผิดไว้ตามมาตรา 985.441 แล้วแต่กรณีความรับผิดที่ศาลกำหนด

สำหรับประเทศไทยหากเด็กและเยาวชนได้กระทำละเมิดคำสั่งหรือเงื่อนไขที่ศาลกำหนดในคำสั่งหรือเงื่อนไขดังกล่าวนั้น ได้กำหนดสภาพบังคับไว้อยู่แล้ว เช่น หากผิดเงื่อนไขการปล่อยชั่วคราว ก็จะไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราว หากผิดเงื่อนไขคุมประพฤติก็จะเป็นไปตามเรื่องคุมประพฤติ โดยไม่มีความจำเป็นต้องมีการแก้ไขกฎหมายในส่วนนี้ แต่หากในอนาคตมีการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ติดตามเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด จะมีการแก้ไขกฎหมายโดยการบัญญัติกฎหมายเพิ่มเกี่ยวกับกรณีศาลจะมีคำสั่งหรือมีเงื่อนไขใดเกี่ยวข้องกับการเคลื่อนที่ของเด็กหรือร่างกาย ศาลอาจอนุญาตให้นำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ได้ เพื่อกำกับดูแลตามคำสั่งศาลหรือตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนด

เนื่องจากอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เป็นอุปกรณ์ติดตามตัวที่ใช้ระบบดำเนินการผ่านสายโทรศัพท์ หรือระบบการค้นหาตำแหน่งโดยใช้ดาวเทียม (Global Positioning System) จึงมีค่าใช้จ่ายในการเช่าหรือซื้ออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ การจะนำมาตรการดังกล่าวมาใช้พบว่า ก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายสูง จากการผลการศึกษาพบว่าในต่างประเทศการใช้เรือนจำในการคุมขังนักโทษมีขึ้นตอนและคุณภาพที่สูง ค่าใช้จ่ายในแต่ละวันที่ดูแลนักโทษจึงสูงตาม เมื่อเปรียบเทียบกับอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มุมมองของการประหยัดต่อขนาด (Economic Scale) พบว่า อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มีความคุ้มค่าและราคาถูกลงกว่าการใช้เรือนจำเป็นที่คุมขังสำหรับนักโทษ ยกตัวอย่างเช่น ประเทศอังกฤษ ค่าอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อยู่ที่ 13.14 ปอนด์ต่อวัน ในขณะที่ประเทศฝรั่งเศสค่าอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มีราคาอยู่ที่ 8 ยูโรต่อวัน ส่วนการจำคุกจะต้องใช้จ่ายงบประมาณอยู่ที่ 150 ยูโรต่อวัน ส่วนมลรัฐฟลอริดา ประเทศสหรัฐอเมริกา ค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบ GPS อยู่ที่ 8.94 เหรียญดอลลาร์สหรัฐต่อวัน (ประมาณ 270 เหรียญดอลลาร์สหรัฐต่อเดือน) และค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบ RF จะอยู่ที่

1.97 เหรียญดอลลาร์สหรัฐต่อวัน (ประมาณ 60 เหรียญดอลลาร์สหรัฐต่อเดือน) แต่เมื่อเทียบกับค่าใช้จ่ายที่ดูแลผู้กระทำความผิดพบว่าช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายได้ถึง 140,640 เหรียญดอลลาร์สหรัฐ

ในขณะที่ประเทศไทยค่าใช้จ่ายในการดูแลผู้กระทำความผิดในเรือนจำประมาณ 120 บาทต่อวัน และเนื่องจากปัจจุบันมีปัญหานักโทษล้นเรือนจำ ยิ่งทำให้ค่าใช้จ่ายต่อคนมีราคาสูงมากยิ่งขึ้น ในขณะที่อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มีค่าใช้จ่ายต่อวันประมาณ 200-300 บาท งานวิจัยของ ดร.สุมนทิพย์ จิตสว่างและ ดร.ฐิตียา เพชรมณี ได้ให้ความเห็นค่าใช้จ่ายของอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ไว้ว่า สำหรับค่าใช้จ่ายของอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในการควบคุมตัวผู้กระทำความผิด ซึ่งอาจมีจำนวนมากว่าการควบคุมผู้กระทำความผิดในเรือนจำ แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงข้อดีและข้อเสีย ตลอดจนความคุ้มค่าหรือประโยชน์ทางสังคม (Social Benefit) จะเห็นได้ว่า ค่าใช้จ่ายของการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ อาจจะไม่ใช่ประเด็นแรกในการพิจารณา เพราะอย่างไรก็ตามการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ในการควบคุมตัวผู้กระทำความผิดแม้จะก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายแต่ในขณะเดียวกัน หากการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มีประสิทธิภาพจะเป็นแนวทางหนึ่งที่สำคัญ ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าของประเทศเป็นการคืนคนดีสู่สังคมอย่างแท้จริง<sup>7</sup>

ในประเด็นที่มีการถกเถียงเรื่องหากมีการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในกระบวนการยุติธรรมแล้ว หน่วยงานหรือองค์กรใดจะเป็นผู้รับผิดชอบในเรื่องงบประมาณ หรือให้ผู้กระทำความผิดเข้ามามีส่วนร่วมในการเสียค่าใช้จ่ายในการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ในประเด็นนี้ผู้เขียนเห็นว่า การนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับผู้กระทำความผิด โดยเฉพาะผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน ในเมื่อรัฐเป็นผู้กำหนดนโยบายเป็นมาตรการของรัฐในการลงโทษกับผู้กระทำความผิด ซึ่งโดยปกติค่าใช้จ่ายอย่างอื่นในการใช้มาตรการกับผู้กระทำความผิดรัฐเป็นผู้จ่ายอยู่แล้ว หากมีการเรียกเก็บค่าใช้จ่ายในการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ อาจเป็นการสร้างความเหลื่อมล้ำระหว่าง ผู้ที่มีฐานะกับผู้ที่มีฐานะด้อยกว่า ดังนั้น เพื่อเป็นการลดความเหลื่อมล้ำระหว่างผู้ที่มีฐานะกับผู้ที่มีฐานะด้อยกว่า รัฐบาลอาจเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับผู้กระทำความผิด

<sup>7</sup> สุมนทิพย์ จิตสว่าง และฐิตียา เพชรมณี. (2550). โครงการติดตามประเมินผลการนำระบบการควบคุมด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับผู้กระทำความผิด. หน้า 206.